

ZROZENÍ A STÁRNUTÍ

**DVĚ ŽIVOTNÍ ETAPY OPTIKOU
KONCEPTU ZRANITELNOSTI**

Alena Glajchová

**FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI**

Zrození a stárnutí

Dvě životní etapy optikou konceptu zranitelnosti

Alena Glajchová

Recenzenti:

doc. PhDr. Eva Křížová, Ph.D.

PhDr. Mgr. Jaroslava Hasmanová Marhánková, Ph.D.

Vydání publikace bylo schváleno Vědeckou redakcí
Západočeské univerzity v Plzni.

Příprava publikace byla podpořena z projektu
"Sondy z prostředí marginalizovaných skupin: chudoba,
zranitelnosti, nemoc, migrace, vyloučení", SGS-2022-024.

ISBN 978-80-261-1089-7

© Západočeská univerzita v Plzni, 2022

Mgr. Alena Glajchová, Ph.D., 2022

Obsah

1 Úvodní slovo	1
2 Interakce v prostředí institucionální péče	7
2.1 Teoretické přístupy k povaze vztahu poskytovatel-příjemce péče	7
2.2 Důležitost komunikace ve vztahu poskytovatel-příjemce péče	13
3 Koncept zranitelnosti (<i>vulnerability</i>)	17
3.1 Vymezení konceptu zranitelnosti a jeho kritika	17
3.2 Vymezení konceptu zranitelnosti vůči již ustáleným konceptům	19
3.2.1 Autonomie	20
3.2.2 Riziko	21
3.2.3 Marginalizace	22
3.2.4 Křehkost	23
3.2.5 Bezpečnost a odolnost	24
3.3 Zranitelnost v sociálně vědním výzkumu a ve vztahu ke zdraví	25
3.3.1 Zranitelná populace v prostředí zdravotní péče	27
3.4 Zranitelnost v antropologii ve vztahu k zdraví	30
3.5 Vymezení konceptu zranitelnosti z intersekcionalní perspektivy	32
4 Metodologie výzkumu	35
4.1 Výzkumné pole a užití metody výzkumu	35
4.1.1 Oddělení dlouhodobé péče	36
4.1.2 Oddělení gynekologicko-porodnické	38
4.1.3 Etika	41
4.1.4 Analýza dat	41

5 Zranitelní ve stáří v prostředí institucionální péče ...	43
5.1 Kategorizace seniorů z pohledu zdravotnického personálu	44
5.1.1 Schopnost spolupráce jakožto kategorizační princip	44
5.1.2 Kognitivní zdraví: determinanta sekundární kategorizace	49
5.2 Zranitelnost seniorů a seniorek v prostředí zdravotní péče	51
5.2.1 Věk a kognitivní zdraví	51
5.2.2 Zdravotní stav a ne/soběstačnost	56
5.2.3 Sociální kontakty	58
5.2.4 Vzpomínání a „vymístění“	60
5.2.5 Organizační nastavení	62
5.2.6 Socioekonomický status	63
5.2.7 Zachování intimity	66
5.2.8 Infantilizace stáří a symbolická diskriminace	67
5.2.9 Gender a „profesionální“ ageismus	69
6 Zranitelné a cizí v prostředí perinatální péče	72
6.1 Cizost a kategorizace žen z pohledu zdravotnického personálu	73
6.1.1 „Cizinky“ a „migrantky“: diverzita etnických menšin	74
6.1.2 „Fajn pacientky“ a „tiché trpitelky“: v hlavní roli poslušnost	78
6.1.3 „Nespolupracující“ a „potížitky“: nová kategorie cizinek	82
6.2 Zranitelnost cizinek v prostředí zdravotní péče	87
6.2.1 Znalost úředního jazyka: verbální a neverbální komunikace	88
6.2.2 Absence tlumočící osoby a ne/ochota komunikovat	92
6.2.3 Neznalost systému a administrativa	97
6.2.4 Organizační nastavení	107
6.2.5 Podpora rodiny a komunita	111

6.2.6	Kulturní specifika	113
6.2.7	Prenatální péče	117
6.2.8	Země původu a přístup žen k péči	119
6.2.9	Paternalismus	124
7	Zranitelní v roli zdravotnického personálu	126
7.1	Ne/schopnost komunikace a spolupráce	127
7.2	Organizační nastavení a výkon povolání	129
7.3	Úcta, respekt a důvěra	134
8	Diskuse: Péče, diverzita, systém a rutinizovaná praxe ...	138
9	Závěr	147
10	Literatura	153